

ARHIVA +

Psihijatrijska dijagnoza donosi izolaciju i predrasude

Silvana Perica

pon, 02/09/2024 - 10:24

Stigma je grčka riječ za tjelesnu oznaku, za biljege kojim su žigosani robovi, kriminalci, izdajnici i označavali su okaljano osobu, ritualno zagađenu, koju treba izbjegavati

Foto: Pučka pravobraniteljica

Svi na vas gledaju drugačije nego na sve ostale ljude, čak i vaš liječnik, izbjegavaju svaki razgovor, a ako baš moraju, bit će to vrlo kratko i pokroviteljski. Poznanici vas ne uključuju u svoje dogovore,

ponekad se prave i da vas ne vide, a većina ljudi koje susrećete neće s vama komunicirati nikad. Neki će se gurkati laktom, pokazujući na vas, možda se čak smijuljiti.

Tako nekako izgleda život sa stigmom psihičke bolesti, kao kuga i kolera i AIDS i korona zajedno i neizlječivo. Psihičke bolesti, pa i shizofrenija, bile bi oboljelima znatno lakše kad bi ih ljudi prihvaćali takve kakvi jesu, ne čekajući da jednoga dana nestanu baš svi simptomi, pa da onda možda budu primljeni u društvo. Upravo stigma, izolacija, velika je prepreka oporavku psihičkih bolesnika, slažu se stručnjaci.

Čim se dogodi neko monstruozno ubojstvo, mediji počnu istraživati je li počinitelj psihički bolestan, iako je ubojica puno češće zao, a ne bolestan, a bolesnici sa psihozom češće naude samo sebi ili odustanu od svega i postanu beskućnici. Možda takav pristup pokazuje da je riječ o ludilu medija, a ne bolesnika. Prema MSD priručniku za liječnike, shizofrenija predstavlja relativno umjerenu opasnost od nasilnog ponašanja. "Vrlo rijetko, jako deprimirana, izdvojena paranoidna osoba napadne ili ubije nekoga koga smatra jedinim uzrokom svojih tegoba, neku osobu od autoriteta, slavnu osobu, bračnog druga." Dakle, i tu je problem što je neka osoba izolirana, usamljena.

Psihijatrica prof. dr. Slađana Štrkalj-Ivezić s Klinike za psihijatriju Vrapče u svom radu "Stigma i diskriminacija osoba s dijagnozom psihoze kao prepreka njihovu oporavku" navodi kako se stigmatizacija definira kao negativno obilježavanje, marginaliziranje i izbjegavanje oboljelih upravo zato što imaju dijagnozu. To dovodi do diskriminacije i isključivanja iz društva, kao i niza posljedica koje nepovoljno utječu na oporavak i krše ljudska prava osoba s mentalnim poremećajima. Tri su razine stigme: u međuljudskim odnosima - diskriminacija u općoj populaciji; u postupanju države i institucija koje razviju stigmatizirajuća pravila i prakse te stigma koju razviju sami bolesnici, internalizirana stigma, kad i oni sami misle da takav odnos i zaslužuju.

Prof. dr. Štrkalj-Ivezić u radu ističe kako istraživanja pokazuju da su u velikom broj slučajeva stavovi psihijatara slični ili čak negativniji od stavova javnosti. "Pacijenti i njihove obitelji također izjavljuju da su stigmatizirani od stručnjaka za mentalno zdravlje" – piše psihijatrica, ističući kako su psihijatri dominantno fokusirani na farmakološko liječenje. "Razgovaramo pet minuta svakih nekoliko mjeseci" – kažu neki pacijenti o svom odnosu sa psihijatrom, koji tako traje godinama i cijelo vrijeme traje i terapija jakim lijekovima, jer očito fokus je na - lijekovima.

Prema rezultatima istraživanja provedenog u deset zemalja EU, oboljeli od shizofrenije doživjeli su negativnu diskriminaciju u mnogim područjima života, kao što je zadržavanje prijatelja, obiteljski odnosi, traženje ili zadržavanje posla, traženje intimnog prijateljstva. Oboljeli tako očito gube prijatelje, obitelji ih isključuju, nisu uspješni u pokušajima da nađu posao ili partnera.

"Stereotipi o osobama s psihičkim poremećajem su univerzalni i nisu vezani samo za stavove javnosti, već te stavove, nažalost, dijele i zaposleni u zdravstvu, čak i oni zaposleni u psihijatrijskoj struci", piše autorica. Psihijatri tako uglavnom imaju diskriminirajuće stavove kao i opća javnost ili čak i negativnije!

"Mnogi pacijenti navode da su bili isključeni iz donošenja odluka, tretirani na paternalistički način, s porukama da se ne očekuje oporavak. Visoka razina stigme povezana je sa smanjenim samopouzdanjem i samoučinkovitošću te otežavanjem procesa oporavka", piše autorica. Ističe kako je stigma za mnoge gora od same bolesti. "Socijalna stigma usko je vezana sa samostigmatizacijom te u začaranom krugu negativnih posljedica koči oporavak osoba sa psihozom i za mnoge je veći problem od same bolesti", piše dr. Štrkalj-Ivezić.

Prema pouzdanom MSD priručniku za liječnike, čak 15 posto oboljelih od shizofrenije potpuno se oporavi, a jedna trećina se oporavi dovoljno da može samostalno živjeti! Samo jedna trećina oboljelih pokazuje tešku onesposobljenost. Dakle, velik broj pacijenata mogao bi se vratiti u normalan život, a možda bi ih bilo i više kad bi postojala podrška oporavku u društvu i u institucijama.

Stigmom se bavio i o njoj knjigu napisao kanadski sociolog Erving Goffman, obuhvativši mnoge kategorije koje su bile odbacivane iz društva. "U pravilu, mi, naravno, vjerujemo da osoba sa stigmom nije ljudsko biće. Zato provodimo razne oblike diskriminacije i time veoma efikasno, premda često nesvjesno, smanjujemo mogućnosti u životu te osobe. Mi stvaramo teoriju stigme, ideologiju kojom objašnjavamo inferiornost te osobe i stupanj opasnosti koji ta osoba nosi...", pisao je Goffman.

Stigma je grčka riječ za tjelesnu oznaku, za biljege kojim su žigosani robovi, kriminalci, izdajnici i označavali su okaljano osobu, ritualno zagađenu, koju treba izbjegavati, naročito na javnim mjestima, piše Goffman. Stigme ovaj autor dijeli na tri tipa: tjelesna unakaženost, slabosti karaktera (tu spadaju mentalni poremećaji, uz još neke, kao što je alkoholizam i radikalna politička djelatnost) i plemenska stigma, koja obilježava neku nacionalnu ili vjersku grupu.

Možda je utješno – jer je knjiga "Stigma, bilješke o ophođenju s narušenim identitetom" objavljena 1963. godine - vidjeti autorov popis devijantnih kategorija, ljudi koji su odbačeni, ali i sami odbacuju društvene prisile: prostitutke, delinkventi, kriminalci, džez muzičari, boemi, Cigani, karnevalsko osoblje, lutalice, alkoholičari, zabavljači, beskućnici, homoseksualci i gradska sirotinja. Utješno zato što se mnoge od tih grupa danas normalno uključuju u život društva, dok su još u vrijeme pisanja ove knjige homoseksualci i sami potajno tražili liječničku pomoć, kao da je njihova seksualna sklonost bolest.

U tijeku je i potpuno uključivanje ljudi s tjelesnim hendikepom, očito i u gledanim sportskim natjecanjima paraolimpijaca, a i Romi se i u nas prihvaćaju u društvu. Međutim, za svaki taj napredak postojao je neki društveni pokret ili državni organizirani pokušaj uključivanja, a u slučaju mentalnih problema toga još nema na vidiku.

Prof. dr. Štrkalj-Ivezić ističe kako treba izraditi plan implementacije programa protiv socijalne stigme mentalnog poremećaja, korištenjem europskih programa dobre prakse. "Velika prepreka oporavku osoba sa psihozom je stigma unutar službi za mentalno zdravlje, a kako je često neprepoznata, treba raditi na prevenciji stigmatizirajućih stavova osoblja u psihijatrijskim službama", predlaže autorica, ističući kako gotovo trećina osoba s dijagnozom shizofrenije i drugih psihoza razvije samostigmatizaciju. Na to bi trebalo posebno paziti pri postavljanju dijagnoze, a to, čini se, sasvim izostaje.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije

najnovije

pet, 08/11/2024 - 11:52

18. PSSST! Festival nijemog filma

pet, 08/11/2024 - 11:09

Propisi „opasnih namjera“

sri, 06/11/2024 - 16:36

Pismo 38: Trump pred vratima?

pet, 01/11/2024 - 09:33

Udvostručio se broj osoba s dijagnozom mentalnog poremećaja

sri, 30/10/2024 - 13:44

Nastavlja se program Volim Pešću

sri, 30/10/2024 - 13:14

Prvi partizanski film na projekciji u KIC-u

sri, 30/10/2024 - 12:34

U Centru za kulturu Trešnjevka u nedjelju otvorenje izložbe "DISPOZICIJA 2024"

sri, 30/10/2024 - 12:27

Greenpeace: Zabranite sve nove fosilne projekte za sigurniju budućnost!

uto, 29/10/2024 - 10:44

Ambiciozni Istok i nerealni Zapad

pon, 28/10/2024 - 11:16

Batinom i mrkvom po hrvatskim javnim medicinarima i nastavnicima**Impressum**

Forum.tm | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa:
Nova cesta 115,

10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredništvo: Dom
kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture ŠTO? Forum.tm, prostor za

slobodne ljude i one koji to žele postati KADA? Jučer, danas, sutra

GDJE? www.forum.tm ZAŠTO? Da bi stvari bile jasnije